

Article Arrival : 05/04/2021

Published : 10.06.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sss.3241>Reference Polat, F. & Baran, G. (2021). "Ergenlerin Arkadaşa Bağlanma Stilleri İle Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin Sınıf Ve Cinsiyet Değişkenleri Açısından İncelenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:84; pp:2617-2628

ERGENLERİN ARKADAŞA BAĞLANMA STİLLERİ İLE KİŞİLERARASI PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN SINIF VE CİNSİYET DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Study of Peer Attachment Patterns in Adolescents and of Their Interpersonal Problem Solving Skills in Terms of Class and Gender Variables

Bilim Uzmanı. Feriha POLAT

Millî Eğitim Bakanlığı, Dikmen Nevzat Ayaz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Ankara/ Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7906-9382>

Prof. Dr. Gülen BARAN

Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara/ Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5854-4946>

ÖZET

Bu araştırmada; ergenlerin arkadaşına bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerilerinin sınıf ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmesi, bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasında bir ilişki olup olmadığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma nicel desende betimsel bir araştırma olarak planlanmış, Ankara il merkezinde yer alan liselere devam eden 9, 10 ve 11. sınıf öğrencileri çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya 2018- 2019 eğitim ve öğretim yılında Ankara Çankaya ilçesinde bulunan üç lisenin 9, 10 ve 11. sınıflarına devam eden toplam 222 kız ve erkek öğrenci katılmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanmış "Genel Bilgi Formu", Wilkinson (2008) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Ercan (2015) tarafından yapılan "Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği" ve Çam ve Tümkaya (2008) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışması yine Çam ve Tümkaya tarafından yapılan "Kişilerarası Problem Çözme Envanteri" ile toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde; bağımsız iki grup arasında yapılan karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla bağımsız grup arasındaki farkın anlamlılığını değerlendirmede Kruskal Wallis testi kullanılmış, arkadaşına bağlanma ile problem çözme arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları; ergenlerin yaşla birlikte arkadaşına güvenli bağlanma düzeylerinin arttığını, 11. sınıfa devam eden ergenlerin yapıcı problem çözme ve ısrarcı sebatkâr yaklaşımlarının daha yüksek olduğunu, kız ergenlerin güvenli bağlanmalarına karşın erkek ergenlerin kaçınan bağlandığını, kız ergenler probleme olumsuz yaklaşırken, erkek ergenlerin probleme yapıcı yaklaştığını ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma ile kişilerarası problem çözmeye ilişkin probleme olumsuz yaklaşma, yapıcı problem çözme ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım arasında pozitif yönde, kaygılı-kararsız bağlanma ile probleme olumsuz yaklaşım, kendine güvensizlik ve sorumluluk almama puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, arkadaşına bağlanma, kişilerarası problem çözme.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine adolescents' friend attachment styles and interpersonal problem-solving skills in terms of class and gender variables, and to evaluate whether there is a relationship between attachment styles and interpersonal problem-solving skills. The research was planned as a descriptive research in quantitative design and 9th, 10th and 11th grade students attending high schools in Ankara city centre were included in the study. A total of 222 male and female students attending the 9th, 10th and 11th grades of three high schools in Ankara Çankaya district in the 2018-2019 academic year participated in the study. The research data were collected using the "General Information Form" prepared by the researcher, the "Peer Attachment Scale for Adolescents" developed by Wilkinson (2008) and adapted into Turkish by Ercan (2015), and the "Interpersonal Problem-Solving Inventory" developed, and

validity and reliability study was conducted by Çam and Tümkaya (2008). In the statistical analysis of the data, Mann Whitney U test was used for comparisons between two independent groups, and Kruskal Wallis test was used to evaluate the significance of the difference between more than two independent groups, and the relationship between friend attachment and problem solving was evaluated using Spearman correlation analysis. Research results: It was found that adolescents' level of secure attachment to friends increased with age, adolescents attending 11th grade had higher constructive problem solving and persistent steadfast approaches, male adolescents had avoidant attachment despite secure attachment of female adolescents, while female adolescents approached the problem negatively, male adolescents approached the problem constructively. Between secure attachment and negative approach to problems related to interpersonal problem solving, and between constructive problem solving, and persistent and steadfast approach a positive correlation; between anxious-indecisive attachment and negative approach to problem, and between self-confidence and not taking responsibility scores a significant positive correlation was found.

Keywords: Adolescence, peer attachment, interpersonal problem solving.

1. GİRİŞ

Ergenlik bireyde bedence büyümenin, hormonal, zihinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve cinsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluş çağıyla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesiyle sonlandığı düşünülen özel bir evredir (Kılıççı, 2006; Kulaksızoğlu, 2001). Ergenlik döneminde fiziksel değişimlerin yanı sıra, psikolojik ve sosyal alanda değişimler de dikkati çekmektedir. Ergenlik döneminde anne babalar ve akranlarla ilişkilerde büyük değişimler yaşanır. Bu konudaki geleneksel düşünceye göre, akranlar ile ilişkiler daha etkili hale gelirken, anne babalar ile ilişkiler geriler. Genç bu yaşlarda akranlarıyla daha çok vakit geçirir ve anne babasından gittikçe daha bağımsız hale gelir (Kılıççı, 2006; Smith, 2017). Ergenlik dönemiyle birlikte arkadaş ilişkilerinin doğası değişmeye başlar. Çocukluk döneminden ergenliğe geçtikçe arkadaşlık, daha yakın kişisel duygu ve düşünceleri paylaşmayı ve duygusal destek ihtiyacını karşılamayı içerir. Ergenler, aileden uzaklaşarak akran gruplarına yaklaşmaya başlar ve ailesi dışında kendilerine uygun bir kimlik duygusu oluşturmak için ortam hazırlarlar (Baytemir, 2014). Akran grupları gence yaşamayı, çatışmalarını, sorunlarını, karmaşık duygularını paylaşmayı ve çözümlenmeyi öğretir. Ergenlerin çevreleri ile kurdukları iletişim olumlu ise yapıcı problem çözme becerisine sahip, sosyal kaygılanma düzeyleri düşük, okul hayatındaki başarıları yüksek ve benlik saygısı düzeyleri de yüksek olmaktadır. Arkadaşlık ilişkilerinin ergen üzerinde önemli rolü olmaktadır. Eğer arkadaş grubu ve aile değerleri benzer ise, ergen çatışma yaşamamaktadır. Eğer iki grubun değer ve düşünceleri farklı ise ergenler bu duruma uyum sağlamada güçlük çekebilmektedirler (Çiftçi, 2018; Smith, 2017; Taştekin, 2016; Toy, 2006; Yavuzer, 2019).

Ergenlik döneminde ilişkiler karşılıklıdır ve buna bağlantılı olarak bağlanma da karşılıklılık içerir. Bu dönemde güvenli olmayan bağlanmaların ve olumsuz akran ilişkilerinin negatif duygulanım ürettiği vurgulanmaktadır. Nitekim ergenlik dönemi duygulanım açısından çalkantılı bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Duygusal değişkenlik, öfke patlamaları ve abartılı duygular ergenlik döneminin spesifik özellikleridir (Ercan, 2015; Gorrese ve Ruggieri 2012; Kanak ve vd., 2017; Uytun vd., 2013).

Bowlby'ye (1973; 1977) göre bebeklikte oluşan bakıcıyla bebek arasındaki güvenli ilişki, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de devam etmektedir. Güvenli bağlanma geliştiren bebek; çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde kardeşleriyle, öğretmeniyle, arkadaşlarıyla ve eşyle ilişkilerinde kendini rahatlıkla ifade edebilmektedir. Bağlanma ergen için aileden arkadaşlara yayılırken, öncelikle güvenlik ihtiyacıyla ilişki kurulur (Hazan ve Shaver, 1994; Katmer, 2018; Kocayörük, 2009). Bebeklik döneminde güvenli bağlanma geliştirmiş olan bireyler, ergenlik ve erişkinlik dönemindeki ilişkilerini de daha sağlıklı olarak kurabilmekte, hayatlarındaki problemler ile daha iyi baş edebilmekte ve daha az sorun yaşamaktadırlar. (Ainsworth, 1989; Smith, 2017).

Raja vd., (1992), ergenlerin anne-baba ve arkadaşına bağlanma algıları ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bebeklikten itibaren sağlıklı bağlanma geliştiren bireylerin çocukluk ve ergenlik döneminde de bunu sürdürmekte olduklarını gözlemlemişlerdir. Gorrese ve Ruggieri (2012) ise yaptıkları çalışmada, pek çok araştırmayı incelemişler, anne-babaya bağlanma ile arkadaşlara bağlanma arasında bir korelasyon olduğu ve kızların erkeklere oranla arkadaşlarına daha önemli ölçüde bağlandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Yaş ile bağlanma arasındaki ilişkiyi araştırdıklarında ise, bazı çalışmaların sonuçlarında pozitif ilişki olduğu (Gallego vd., 2011; Gulleno ve Robinson, 2005), bazı çalışmaların sonuçlarında negatif ilişki olduğu (Elmore ve Huebner 2010; Ma ve Huebner, 2008), bazı çalışmaların sonucunda ise önemli olmayacak derecede ilişki olduğu (Paterson vd., 1994, Wang, 1998) sonucuna ulaşmışlardır.

Ergenler akranları ve yetişkinlerle olan ilişkilerinde içsel ve dışsal faktörlerden kaynaklanan problemler yaşayabilmektedirler. Söz konusu problemler ergenlerin uyumlarını etkilemektedir. Bunlardan en sık karşılaşılanları arasında ilişki problemleri yer almaktadır. (Andrews vd., 2004; Avcı, 2016). İlerleyen yıllarında problemleri algılamasında ve bunlara karşı gösterilen tutumlarda değişimler görülmektedir. Ergenin başkalarının da benzer problemleri olduğunu öğrenmesi onu hem rahatlatacak, hem de daha etkin kılacaktır. Ergen problemleri karşılama yöntemlerinde değişiklikler yapmayı öğrenir ve problemlerine çözüm üretmede daha başarılıdır. Daha olgun tutumlar içine girdikçe aile, okul ve çevresi tarafından gelen müdahaleler de azalmakta, ergen bağımsızlığa kavuşmaktadır (Ülker, 2016; Yavuzer, 2019). Alanyazın incelendiğinde ülkemizde ve dünyada, bağlanmanın diğer konular ile ilişkisini ve kişilerarası problem çözme becerilerini inceleyen çalışmalar mevcuttur (Yazıcı, 2019; Katmer, 2018; Avcı, 2016; Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016; Gorrese ve Ruggieri, 2012; Al-Yagon 2011; Erözkan, 2009; Çam ve Tümkaya, 2006; Wilkinson, 2006; Little, 2003; Ünüvar 2003; Allen vd., 2002; Korkut, 2002; Pakaslahti vd., 2002; D’Zurilla vd.,1998). Ancak ergenlerde arkadaşla bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerilerini cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda bu araştırmada ergenlerde arkadaşla bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerilerinin sınıf ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Ergenlerin, arkadaşlara bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerilerinde sınıf ve cinsiyet değişkenlerinin etkisini değerlendirmeyi ve arkadaşla bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemeyi amaçlayan bu çalışma nicel desende betimsel bir araştırma olarak planlanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya Ankara il merkezinde yer alan liselere devam eden 9, 10 ve 11. sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Araştırmaya 2018- 2019 eğitim ve öğretim yılında Ankara Çankaya ilçesinde bulunan üç lisenin 9, 10 ve 11. sınıflarına devam eden toplam 222 kız ve erkek öğrenci katılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan çocuklar ve ailelerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Ergenlerin Kendilerine ve Ailelerine İlişkin Demografik Özellikleri

	Katılımcı sayısı	Yüzde
Sınıfı		
9. Sınıf	64	28,8
10.Sınıf	83	37,4
11.Sınıf	75	33,8
Cinsiyet		
Kız	107	48,2
Erkek	115	51,8
Doğum sırası		
İlk çocuk	121	54,5
Ortanca	24	10,8
Son çocuk	77	34,7
Kardeş sayısı		
Tek çocuk	23	10,4
Bir kardeş	129	58,1
İki kardeş	40	18,0
3+ kardeş	30	13,5
Anne öğrenim durumu		
İlkokul	27	12,2
Ortaokul	31	14,0
Lise	97	43,7
Üniversite	67	30,1
Baba öğrenim durumu		
İlkokul	14	6,3
Ortaokul	28	12,6
Lise	102	45,9
Üniversite	78	35,1
Toplam	222	100,0

Araştırmaya katılan ergen ve ailelerine ilişkin demografik özelliklerin sunulduğu Tablo1 incelendiğinde; ergenlerin %28,8'nin 9. sınıf, %37,4'nün 10.sınıf, %33,8'nin 11. sınıf olduğu görülmektedir. Ergenlerin %48,2'si kız, %51,8'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan ergenlerin %54,5'i ilk çocuk, %34,7'si son çocuk olup, %58,1'i bir kardeşe sahiptir. Ergenlerin %43,7'sinin annesi lise mezunu iken bu oran babalarda %45,9'dur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocuklar hakkında bazı bilgileri edinebilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Genel Bilgi Formu", Wilkinson (2008) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Ercan (2015) tarafından yapılan "Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği" ve Çam ve Tümkaya (2008) tarafından geliştirilen ve geçerlik, güvenilirlik çalışması yine Çam ve Tümkaya tarafından yapılan "Kişilerarası Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Çalışmada ergenler ve aileleriyle ilgili demografik bilgileri elde edebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bilgi Formunda ergene ve aileye ilişkin bazı bilgilerin edinilmesi amaçlanmıştır. Aile ile ilgili olarak, anne ve babanın öğrenim durumu, ergen ile ilgili olarak sınıf, cinsiyet, doğum sırası ve kardeş sayısına yönelik sorulara yer verilmiştir.

2.3.2. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Araştırmada kullanılan Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ilk olarak Wilkinson (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ergen akran ilişkilerinin, bağlanma stilleri çerçevesinde değerlendirilmesini amaçlayan Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinin Türkiye uyarlama çalışmaları Ercan (2015) tarafından yapılmıştır. Çalışma lise eğitimini devam ettiren 420 kişilik bir grupta yürütülmüştür. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için madde-toplam puan korelasyonu, Cronbach Alfa ve test-tekrar test güvenilirlik analizleri yapılmış, geçerliğini değerlendirebilmek için ölçüt ve yapı geçerliliği çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin alt boyutlarına ilişkin madde-toplam puan korelasyonlarının 0.21-0,71 arasında, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının 0.60-0.89 arasında ve test-tekrar test güvenilirlik değerlerinin 0.81-0.83 arasında değiştiği bulunmuştur. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği beşli likert şeklinde Hiç Katılmıyorum (1), Tamamen Katılıyorum (5) arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma olmak üzere üç alt boyutu vardır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan puanların yüksekliği söz konusu bağlanma stiline güçlülüğünü, düşük puan ise zayıflığını yansıtmaktadır. Kullanılan bu ölçekte üç alt boyut, toplamda 23 madde vardır.

2.3.3. Kişilerarası Problem Çözme Envanteri

Kişilerarası Problem Çözme Envanteri, 18-30 yaşları arasındaki üniversite öğrencilerinde problem çözme yaklaşım ve becerilerini ölçmek için Çam ve Tümkaya (2008) tarafından geliştirilen bir araçtır. Lise öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Çalışmaya 250'si kız, 232'si erkek olmak üzere toplam 482 öğrenci katılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde aracın beş faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Faktörler Probleme Olumsuz Yaklaşma (POY), Yapıcı Problem Çözme (YPC), Kendine Güvensizlik (KG), Sorumluluk Almama (SA) ve Isırcı-Sebatkâr Yaklaşım (ISY) olarak adlandırılmıştır. Her bir alt ölçekte yer alan madde sayısı sırasıyla 16, 16, 7, 5 ve 6'dır. Envanterin alt ölçek puanlarının Cronbach alfa değerleri 0.67 ile 0,89 arasında; test- tekrar test korelasyon katsayıları ise 0.67 ile 0.84 arasında değişmiştir. Envanterin alt ölçek puanlarının iç tutarlılık Cronbach Alfa katsayıları POY=0.91, YPC=0.88, KG=0.67, SA=0.74 ve ISY=0.70'dir. Envanterin dört hafta ara ile 60 öğrenciye iki defa uygulanması sonucunda hesaplanan test-tekrar test korelasyon değerlerinin ise alt ölçekler için sırasıyla 0.89, 0.82, 0.69, 0.76 ve 0.70 olduğu gözlenmiştir. Envanter toplam 50 madde ve beş alt ölçekten oluşmaktadır. Maddelerin 1 (Hiç uygun değil) ile 5 (Tamamıyla uygun) arasında değişen beşli değerlendirme seçenekleri vardır. Her bir alt ölçekten elde edilen yüksek puan kişilerarası problem çözümeyle ilgili özelliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Çalışmaya başlamadan önce Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerde uygulama yapabilmek için gerekli yazışmalar yapılmış ve resmi izinler alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan liseler ile önceden görüşülerek gerekli izinlerin alındığı açıklanmış ve araştırmacının amacı ve süreci hakkında bilgi verilmiştir. Çankaya ilçe sınırları dâhilinde bulunan üç karma lisede 222 öğrenci üzerinde uygulama yapılmıştır.

Örneklem seçiminde ulaşım kolaylığı yönünden veri toplama süresince ders programı uygun olan şubelerdeki öğrenciler “kolay ulaşılabilir örnekleme” yaklaşımıyla örnekleme alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere Genel Bilgi Formu, Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin nasıl doldurulması gerektiği açıklanmış ve doldurulması istenmiştir. Form ve ölçeklerin doldurulma işlemi ergenlerin birbirlerinin cevaplarını görmeyecekleri şekilde, sessiz sınıf ortamında ve katılmayı kabul eden öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Ölçme araçlarının uygulanması her bir grup için yaklaşık 35-40 dakika sürmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS programı kullanılmıştır. Arkadaşa Bağlanma ve Problem Çözme Envanterine ilişkin alt ölçek puanlarının normale yakın dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testiyle incelenmiştir. Her bir alt ölçek puanına ait çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi için p değerlerinin 0,05’ten büyük olması gerekmektedir. Bulunan p değerinin 0,05’ten küçük olması verilerin normal dağılım göstermediğini ifade eder (Büyüköztürk, 2019). Araştırmada kullanılan Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Kişilerarası Problem Çözme Envanterine ilişkin normallik testi sonuçları Tablo 2. de verilmiştir.

Tablo 2. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Kişilerarası Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlara İlişkin Normallik Testi Sonuçları

	K-S	p	Çarpıklık	Basıklık
Arkadaşa Bağlanma				
Güvenli bağlanma	0,092	<0,001	-0,697	0,215
Kaçıman bağlanma	0,090	<0,001	0,332	-0,330
Kaygılı kararsız bağlanma	0,069	0,011	-0,026	-0,403
Problem Çözme				
Probleme olumsuz yaklaşma	0,071	0,009	0,383	-0,456
Yapıcı problem çözme	0,049	0,200	-0,237	-0,340
Kendine güvensizlik	0,110	<0,001	0,779	0,421
Sorumluluk almama	0,083	<0,001	0,441	-0,267
Israrcı sebatkâr yaklaşım	0,067	0,018	-0,307	-0,225

Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi ile veri toplama araçlarına ait alt ölçek puanlarının normale yakın dağılıp dağılmadığı sınıanmıştır. Analiz sonucunda “yapıcı problem çözme” alt ölçeği hariç diğer tüm ölçek puanlarının normale yakın dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin, yapıcı problem çözme boyutuna ilişkin sonuçlar ise ilgili boyutta ergenlerin puanlarının normale yakın dağılım gösterdiğini ortaya koymuştur ($p>0.05$). Bununla birlikte Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Kişilerarası Problem Çözme Envanteri alt ölçeklerine ilişkin ham veriler likert tipi (sıralanabilir veri) olduğundan parametrik test istatistiği varsayımlarından bağımsız olarak, söz konusu alt ölçek puanlarının non-parametrik testler ile değerlendirilmesi gerekir (Büyüköztürk ve ark., 2018; Jamieson 2004; Clason ve ark.1994). Bu nedenle dağılımı ne şekilde olursa olsun söz konusu veriler ordinal olduğundan “yapıcı problem çözme” alt ölçek puanları açısından da non-parametrik test istatistikleri kullanılmıştır.

Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Kişilerarası Problem Çözme Envanteri alt ölçekler puanlarında istatistiksel olarak anlamlı değişim olup olmadığı bağımsız iki grup arasında yapılan karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi ile değerlendirilirken ikiden fazla bağımsız grup arasındaki farkların önemliliği ise Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir. Kruskal Wallis test istatistiği sonuçlarının önemli bulunması halinde Dunn-Bonferroni çoklu karşılaştırma testi kullanılarak söz konusu farka neden olan durumlar tespit edilmiştir. Ölçekler arasındaki ilişkileri saptamak için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde ergenlerin, arkadaşına bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerilerinde sınıf ve cinsiyet değişkenlerinin etkisine ve akran bağlanma stilleri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik bulgular tablolar halinde sunularak ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Tablo 3. Ergenlerin Devam Ettiği Sınıfa Göre Arkadaşa Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine İlişkin Boyutlardan Aldıkları Puanlara Ait Kruskal-Wallis-H Testi Sonuçları

	n	Ortalama	SS	SO	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
ARKADAŞA BAĞLANMA	Güvenli bağlanma				6,765	2	0,034*	
	9.sınıf	64	41,02	6,12	111,21			
	10.sınıf	83	39,83	6,54	99,01			2-3
	11.sınıf	75	42,39	5,72	125,57			
	Kaçıman bağlanma				2,244	2	0,326	
	9.sınıf	64	15,31	4,44	103,21			
	10.sınıf	83	16,54	4,76	119,02			
	11.sınıf	75	15,87	4,77	110,25			
	Kayıllı kararsız bağlanma				2,903	2	0,234	
9.sınıf	64	19,88	4,82	118,41				
10.sınıf	83	19,47	4,58	115,30				
11.sınıf	75	18,41	4,66	101,39				
KİŞİLERARASI PROBLEM ÇÖZME	Probleme olumsuz yaklaşma				5,634	2	0,060	
	9.sınıf	64	43,73	12,85	127,30			
	10.sınıf	83	39,95	13,67	107,22			
	11.sınıf	75	38,40	11,67	102,75			
	Yapıcı problem çözme				0,998	2	0,607	
	9.sınıf	64	49,20	12,09	108,02			
	10.sınıf	83	50,06	11,61	108,75			
	11.sınıf	75	51,12	13,22	117,51			
	Kendine güvensizlik				2,568	2	0,277	
	9.sınıf	64	14,69	4,76	122,22			
	10.sınıf	83	13,43	4,10	106,08			
	11.sınıf	75	13,79	5,02	108,35			
Sorumluluk almama				0,655	2	0,721		
9.sınıf	64	13,58	4,59	114,88				
10.sınıf	83	12,95	4,69	107,05				
11.sınıf	75	13,43	4,55	113,54				
İsrarcı sebatkâr yaklaşım				4,865	2	0,088		
9.sınıf	64	20,25	5,51	116,45				
10.sınıf	83	19,42	4,18	99,41				
11.sınıf	75	20,61	4,70	120,65				

Araştırmada, Arkadaşa Bağlanma Ölçeğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; güvenli bağlanma alt boyutunda 11. sınıfa devam eden ergenlerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=42,39$), diğer gruplara göre daha yüksek olduğu, diğer boyutlar açısından ise 9, 10 ve 11. sınıfa devam eden ergenlerin puanlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan Kruskal- Wallis H testi sonuçları güvenli bağlanma boyutu açısından sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. ($X^2=6.765$; $p<0,05$). 11.sınıfa devam eden ergenler ile 10. sınıfa devam eden ergenlerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar bize ergenlerin yaşla birlikte arkadaşına güvenli bağlanma düzeylerinin arttığını göstermektedir. Ergenlerin arkadaş ilişkilerinin, kişisel ve sosyal gelişimlerine ve benlik algılarına olan etkisi oldukça önemlidir. Olumlu arkadaş ilişkileri ergenlerin kişilik gelişimlerini ve iyi oluş düzeylerini, dolayısıyla umut düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Nitekim Allen vd., (2002), yaptıkları çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin 16 yaşından 18 yaşına kadar sosyal becerilerini artırarak geliştikleri sonucunu bulmuşlardır. Wilkinson (2008) tarafından yapılan çalışmada ise ergenlerin yaşları ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Ergenlik dönemi akranlarla olan ilişkilerin daha kuvvetlendiği bir dönemdir. Avustralya da 13-21 yaş grubundan ergenler arasında yapılan bir çalışmada, erken ergenlik döneminde gençlerin çoğunun, aynı cinsiyetten 3-9 arkadaşla görüştüğü ve oluşturdukları grubun dışında pek az iletişimleri olduğu, ancak birkaç yıl içinde çeşitlilikleri barındıran daha büyük gruplar veya kalabalıklar halinde dolaşmaya başladıkları tespit edilmiştir. Bu durum aralarında gevşek bağlar olan kız ve erkek gruplarından ergenlikle beraber daha karma grupların oluştuğunu göstermiştir (Smith, 2017). Bu durumda bize ergenlerin yaşla beraber daha güçlü arkadaşlık ilişkileri oluşturduklarını göstermektedir. Ergenlerin akranlarına güvenli

bağlanmaları onların kişisel gelişimlerinin şekillenmesinde oldukça önemlidir (Allen vd.,1994, Allen vd.,1998; Laible vd.,2004). Ergenlik döneminde güvenli olmayan bağlanmaların ve olumsuz akran ilişkilerinin ise negatif duygulanım ürettiği vurgulanmaktadır (Gorrese ve Ruggieri, 2012; Kanak vd., 2017; Uytun vd.,2013).

Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin probleme olumsuz yaklaşma ($\bar{X}=43,73$), kendine güvensizlik ($\bar{X}=14,69$), sorumluluk almama ($\bar{X}=13,58$) alt boyutlarında 9. sınıfların, yapıcı problem çözme ($\bar{X}=51,12$), ısrarcı sebatkâr yaklaşım ($\bar{X}=20,61$) alt boyutlarında 11. sınıfa devam eden ergenlerin puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak yapılan analiz sonucunda Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin alt boyutlarına ait puan ortalamalarında sınıf düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). D'Zurilla ve ark., (1998), tarafından yapılan çalışmada sosyal problem çözme yeteneğinin gençlerden (17-20 yaş), orta yaşa (40-55 yaş) doğru artmakta ve yaşlılıkta da tekrar azalmakta olduğu sonucunu bulmuşlardır. Gençlere oranla, orta yaşlı bireyler problemlere daha pozitif yaklaşımlı, mantıklı problem çözmeye daha yatkın iken, problemlere negatif yaklaşma, dürtülerine hâkim olmama, dikkatsizlik ve kaçınmaya daha az rastlanmıştır. Pakaslahti ve ark. (2002), Sosyal problem çözme stratejileri ve sosyal uyum davranışları arasında öngörülen sosyal kabul düzeyiyle az düzeyde ilişkili olduğunu bulurken, popülerlik ile sosyal uyum davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki, reddedilme ile negatif yönde bir ilişki olduğu sonucunu bulmuşlardır. Yaş ve cinsiyet değişkenlerinde ise, 14 yaş grubu kız ergenlerin hem problem çözme stratejilerinde hem de sosyal uyum davranışlarında kendi yaş grubu ergenlerden ve 17 yaş grubu kız ve erkek ergenlerden daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çam ve Tümkaya (2006), ise yaptıkları çalışmada 23-30 yaş grubundaki öğrencilerin puan ortalamasının, 18-20 yaş grubunun ortalamasından yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Bununla birlikte Ergenlik ilk evresine göre ilerleyen ergenlik döneminde problemleri algılayış ve bunlara karşı gösterilen tutumlarda değişimler görülmektedir. Gencin kendisinden başkalarının da benzer problemleri olduğunu öğrenmesi onu hem rahatlatıcak hem de daha etkin kılacaktır. Ergen zaman içinde problemleri karşılama yöntemlerinde değişiklikler yapmayı öğrenmekte daha olgun tutumlar içine girdikçe aile, okul ve çevresi tarafından gelen müdahaleler azalmakta ve ergen bağımsızlığa kavuşmaktadır. Ergen bazen yakın çevresi tarafından yanlış anlaşıldığı düşüncesindedir ve bu da onları, problemlerin çözümünde yardımsız bırakılmaya itmektedir (Temel ve Aksay, 2016; Ülker, 2016).

Tablo 4 Ergenlerin Cinsiyetine Göre Arkadaşa Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine İlişkin Boyutlardan Aldıkları Puanlara Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	n	Ortalama	SS	SO	ST	U	p	
ARKADAŞA BAĞLANMA	Güvenli bağlanma					5138,00	0,034	
	Kız	107	41,99	5,93	120,98	12945,00		
	Erkek	115	40,15	6,37	102,68	11808,00		
	Kaçınan bağlanma					4727,50	0,003	
	Kız	107	15,08	4,59	98,18	10505,50		
	Erkek	115	16,77	4,63	123,89	14247,50		
KAYGILI KARARSIZ BAĞLANMA	Kaygılı kararsız bağlanma					5796,50	0,456	
	Kız	107	19,51	4,70	114,83	12286,50		
	Erkek	115	18,97	4,70	108,40	12466,50		
	KİŞİLERARASI PROBLEM ÇÖZME	Probleme olumsuz yaklaşma					4832,00	0,006
		Kız	107	43,16	13,75	123,84	13251,00	
		Erkek	115	38,06	11,59	100,02	11502,00	
Yapıcı problem çözme						5725,00	0,371	
Kız		107	49,38	12,69	107,50	11503,00		
Erkek		115	50,90	11,90	115,22	13250,00		
KENDINE GÜVENSİZLİK	Kendine güvensizlik					5487,50	0,163	
	Kız	107	13,43	4,51	105,29	11265,50		
	Erkek	115	14,37	4,71	117,28	13487,50		
	SORUMLULUK ALMAMA	Sorumluluk almama					6143,00	0,984
		Kız	107	13,53	5,26	111,59	11940,00	
		Erkek	115	13,07	3,90	111,42	12813,00	
ISRARCILIK		Israrcı sebatkâr yaklaşım					6022,50	0,785
		Kız	107	19,95	4,84	110,29	11800,50	
		Erkek	115	20,17	4,74	112,63	12952,50	

Tablo 4'te Arkadaşa Bağlanma Ölçeğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; güvenli bağlanma alt boyutu ($U=5138,00$; $p<0,01$) ile kaçınan bağlanma alt boyutuna ($U=4727,50$; $p<0,01$) ait puanlarda cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık dikkati çekmektedir. Güvenli bağlanma alt ölçeğine ait kız ergenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=41,99$) erkek ergenlerin puan ortalamalarına ($\bar{X}=40,15$) göre daha yüksek iken, kaçınan bağlanma puanlarında kız ergenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=15,08$) erkek ergenlerin puan ortalamalarına ($\bar{X}=16,77$) göre daha düşüktür. Kaygılı-kararsız bağlanma alt ölçek puanlarında ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($U=5796,50$; $p>0,05$).

Gorrese ve Ruggieri (2012), yaptıkları çalışmada, kızların erkeklere oranla arkadaşlarına daha önemli ölçüde bağlandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Hutchison (2002) da çalışmasında anne ve akran bağlanmasında cinsiyet açısından da pozitif ilişki bulurken, baba bağlanmasında cinsiyet önemli farklılıklar oluşturmamıştır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre anne-baba bağlanma ve uyum ilişkileri arasında önemli farklılıklar bulunmuştur. Ancak her iki cinsiyette de akran bağlanması ve uyum açısından farklılıklar bulunmamış ve bu durumun her iki cinsiyet açısından da eşit derecede öneme sahip olduğu sonucunu düşündürmüştür. Katmer'in (2018), yaptığı çalışmada, kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla puan almışlardır. Ayrıca kaçınan bağlanma boyutu açısından yapılan karşılaştırmada erkeklerin kızlardan anlamlı düzeyde daha fazla puan aldıkları görülmüştür. Kaygılı bağlanma açısından yapılan karşılaştırmada ise kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Yazıcı'nın (2019), çalışmasında, arkadaşına bağlanmanın güvenli bağlanma boyutu ve kaçınan bağlanma boyutu puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, kızların güvenli bağlanma puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu, erkeklerin kaçınan bağlanma puan ortalamalarının kızlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bunlara ek olarak kaygılı-korkulu bağlanma alt boyutu puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.

Ergenlik döneminde akranlarla olan ilişkilerin daha ön plana olduğu görülmektedir. Erken ergenlik döneminde ergenler daha çok birlikte aktivitelere katıldıkları ve kendi cinsiyetinden bireyleri arkadaş olarak seçme eğilimindedirler. Orta ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkilerinde güven ve sadakat daha önem kazanmaktadır. Bir önceki dönemdeki yüzeysel ilişkiler derinleşmeye başlayarak duygusal paylaşımlar ve ortak noktalar artmaktadır. Bu dönemde kızlar daha paylaşımcı olmakta ve erkeklere oranla sadakate daha fazla önem vermektelerdir. Erkek ergenlerin ise bu dönemde arkadaşlık ilişkilerinde yakınlık önemli bir rol oynamaktadır ancak birlikte bir şeyler yapabilmek onlar için daha önemlidir. İleri ergenlik döneminde ise, arkadaşlık ilişkilerinde yakınlık ve kişilik önem kazanmaktadır. Kızların arkadaşlık ilişkilerinde kişiliğe ve yakınlığa daha çok önem verdiği görülürken erkekler için aynı cinsiyetten kişilerle yapılan arkadaşlıklar önemini korumaya devam etmektedir. Erkekler kızlara oranla daha az yakınlık ve kendini ifade olanağı buldukları, ortak aktivitelerde buldukları arkadaşlık ilişkilerini tercih etmektedirler (Wilkinson, 2006, 2008; Katmer, 2018; Taştekin, 2016).

Problem Çözme Envanterine ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise cinsiyetin, probleme olumsuz yaklaşma alt ölçek puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ($U=4832,00$.; $p<,01$), kız ergenlerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=43,16$) erkek ergenlere ($\bar{X}=38,06$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaşam sürecinin kritik dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde bireyler, biyolojik, sosyal ve psikolojik problemleri çözmek ve bu döneme özgü beklentileri karşılamak zorunda kalmaktadırlar. Ergenin bu kritik dönemde karşılaştığı engelleri başarılı bir biçimde aşmak ve problemleri çözebilmek için güçlü bir problem çözme becerisine sahip olması gerekmektedir. Problem çözme aşlında ergenin süreç içinde kazanacağı bir beceridir. Ergenlerin cinsiyet bağlamında da probleme yaklaşımlarında farklılıklar olabilmektedir. Arslan ve Kabasakal, (2013), yaptıkları çalışmada ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır. Erözkan, (2013) da yaptığı çalışmada iletişim becerileri ve kişilerarası problem çözme becerilerinin sosyal öz yeterlik ve iletişim becerileri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ve kişilerarası problem çözme becerilerinin, sosyal öz-yeterlilik için önemli belirleyici olduğunu bulmuştur. Çelikkaleli ve Gündüz, (2010), yaptıkları çalışmada ergenlerin akademik, sosyal ve duygusal yetkinlik inançları ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu, cinsiyetin de problem çözme ve duygusal yetkinlik inancı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Çam ve Tümkaya (2006), üniversite öğrencilerinin cinsiyet, yaş ve öğrenim

görülen alan değişkenlerine göre kişilerarası problem çözme yönelim ve becerilerini karşılaştırmışlar ve yapılan analizler sonucunda, kızların ısrarcı-sebatkâr yaklaşım ve probleme olumsuz yaklaşma puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından; kendine güvensizlik puanlarında ise erkeklerin ortalama değerinin kızlarınkinden yüksek olduğu bulunmuştur. Yapıcı problem çözme ve sorumluluk almama puanlarında ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kızların kişilerarası sorunların çözümünde daha ısrarcı, aceleci ve sebatkar davrandıkları ve bu durumun karşılaşılan kişilerarası probleme yönelik yaşanan olumsuz duygulardan hemen kurtulmak gerektiği ve bu düşünce şeklinin ise, problemin çözümünü engelleyen olumsuz bir düşünce olduğu şeklinde açıklamışlardır. Kızların probleme olumsuz yaklaşma sonucu bizim ulaştığımız sonuç ile de benzerlik göstermekte ve bu sonuç bize kültürel yetiştirilme tarzının da bu sonuçları oluşturabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca kız ergenlerde duyguların daha ön planda olduğu gözlemlenmekte ve problem durumlardan daha olumsuz etkilenebilmekte ve bu durum da onların probleme daha olumsuz yaklaşımlarına neden olabilmektedir.

Tablo 5. Arkadaşa Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine İlişkin Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon

		ARKADAŞA BAĞLANMA		
		Güvenli bağlanma	Kaçınan bağlanma	Kaygılı kararsız bağlanma
KİŞİLERARASI PROBLEM ÇÖZME	Probleme olumsuz yaklaşma			
	Korelasyon katsayısı	0,139	-0,157	0,309
	p	0,039	0,019	<0,001
	Yapıcı problem çözme			
	Korelasyon katsayısı	0,278	-0,061	-0,011
	p	<0,001	0,369	0,868
	Kendine güvensizlik			
	Korelasyon katsayısı	0,037	-0,046	0,229
	p	0,583	0,492	<0,001
	Sorumluluk almama			
Korelasyon katsayısı	0,030	-0,107	0,205	
p	0,658	0,112	0,002	
İsrarcı sebatkâr yaklaşım				
Korelasyon katsayısı	0,364	-0,195	-0,023	
p	<0,001	0,004	0,737	

Tablo 5 incelendiğinde; güvenli bağlanma ile kişilerarası problem çözmeye ilişkin probleme olumsuz yaklaşma, yapıcı problem çözme ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($p<0,05$, $p<0,01$). Güvenli bağlanma puanı artıça, probleme olumsuz yaklaşma, yapıcı problem çözme ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım puanlarının da arttığı dikkati çekmektedir. Kaçınan bağlanma ile probleme olumsuz yaklaşma ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$, $p<0,01$). Kaçınan bağlanma puanı artıça, probleme olumsuz yaklaşma ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım puanı düşmektedir. Kaygılı-kararsız bağlanma ile probleme olumsuz yaklaşım, kendine güvensizlik ve sorumluluk almama puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). Kaygılı kararsız bağlanma puanı artıça, probleme olumsuz yaklaşma, kendine güvensizlik ve sorumluluk almama puanı artmaktadır.

Ergenlik döneminde güvenli olmayan bağlanmaların ve olumsuz akran ilişkilerinin negatif duygulanım ürettiği vurgulanmaktadır (Ercan, 2015; Gorrese vd.,2012; Kanak vd., 2017). Anne babayla başlayan bağlanma ilişkisi zaman içinde arkadaşlara yönlendirilir. Ergenlik dönemindeki birey, daha önceki gelişim dönemlerinden farklı olarak edilgen bakımlı olmaktan çıkar ve kendisi de başkaları için bağlanma figürü haline gelmeye başlar. Çocukluk döneminde bağlanma, çocuktan bakıcıya doğru tek yönlüdür oysa ergenlik döneminde ilişkiler karşılıklıdır ve bununla bağlantılı olarak bağlanma da karşılıklıdır içerir (Ercan, 2015). Bağlanmanın kalitesi çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikteki kişilerarası ilişkiler açısından önemlidir (Bowlby,1973). Güvenli anne-çocuk bağlanmasının gelişim üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ve güvenli bağlanan ergenlerin sosyal yeterliliği ve empati kurabilme becerisinin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Ebeveynleriyle ve akranları ile olumlu ilişkilere sahip ergenlerin olumsuz ilişkilere sahip ergenlere kıyasla daha az anti sosyal davranışlar sergilemektedirler (Kaplan ve Aksel, 2013).

Raja et al., (1992), yılında ergenlerin anne-baba ve arkadaşına bağlanma algıları ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi araştırmışlar, bebeklikten itibaren sağlıklı bağlanma geliştiren bireylerin çocukluk ve ergenlik döneminde de bunu sürdürmekte olduklarını gözlemlemişlerdir. İnsan yaşamı boyunca birçok insanla iletişim kuran sosyal bir varlıktır. Bu iletişim esnasında birçok nedenden dolayı problem durumları

ortaya çıkabilir. Karşılaşılan problemler insan yaşamının ve ilişkilerinin kaçınılmaz bir parçasıdır. Ergenler de günlük yaşamlarında çözmek zorunda kalacakları pek çok problemle karşılaşabilirler. Problem çözme ergen için zaman ve beceri gerektiren karmaşık bir süreçtir. Sonuç olarak bebekliğinde güvenli bağlanma geliştirmiş olan bireyler, ergenlik ve daha sonraki erişkinlik döneminde de sağlıklı ilişkiler kurabilmekte, hayatlarındaki problemler ile daha rahatlıkla baş edebilmekte ve daha az sorun yaşamaktadırlar. Bunun tersine, güvensiz bağlanma (kaçınan, kaygılı-karasız) geliştirmiş olan bireyler ise ergenlik ve erişkinlik dönemlerindeki ilişkilerinde sorun yaşayabilmekte, ilişkileri problemlilikte ve hayatlarındaki sorunlar ile başa çıkmakta zorlanabilmektedirler. Yaptığımız çalışmanın sonuçları da ergenlerin kaygılı kararsız bağlanma puanı artıkça probleme olumsuz yaklaşma, kendine güvensizlik ve sorumluluk almama puanlarının arttığını, güvenli bağlanma puanı artıkça, yapıcı problem çözme ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım puanlarının da arttığını, kaçınan bağlanma puanı artıkça ısrarcı sebatkâr puanının azaldığını göstermiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları; ergenlerin yaşla birlikte arkadaşla güvenli bağlanma düzeylerinin arttığını, 11. sınıfa devam eden ergenlerin yapıcı problem çözme ve ısrarcı sebatkâr yaklaşımlarının daha yüksek olduğunu, kız ergenlerin güvenli bağlanmalarına karşın erkek ergenlerin kaçınan bağlandığını, kız ergenler probleme olumsuz yaklaşırken, erkek ergenlerin probleme yapıcı yaklaştığını, araştırma bulguları ve sonuçlarının ergenlerin arkadaşla bağlanma ve kişilerarası problem çözme becerilerinin anlaşılması için önemli bilgiler sağladığı söylenebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda konu ile ilgili alanda çalışan uzmanlara, ailelere ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

- ✓ Bağlanmanın kalitesi çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikteki kişilerarası ilişkiler açısından önemlidir. Yapılan çalışmada ergenlerin kişilerarası problem çözme becerilerinin akranlarına bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Hem bu çalışma hem de literatür bilgileri, kişilerarası problem çözme becerisinde bağlanmanın önemli olduğunu göstermektedir. Güvenli bağlanmanın yapıcı problem çözme becerisine olumlu etkisinden dolayı, konu ile ilgili erken dönemde aile eğitimlerine başlanabilir, ailelerin konu ile ilgili farkındalık düzeyleri ve bilgileri artırılabilir.
- ✓ Ergenlik dönemi akranlarla olan ilişkilerin daha kuvvetlendiği bir dönemdir. Ergenler için arkadaşları ve arkadaşlarının kendisi hakkında ne düşündüğü çok önemlidir. Bu bilgilerden hareketle ergenlerin sağlıklı akran ilişkilerini destekleyecek akran ilişkileri ile ilgili eğitim programları uygulanabilir ve eğitimcilerle yönelik olarak verilecek konferans ve seminerlerde ebeveyne bağlanmanın önemine dikkat çekilebilir.
- ✓ Bu çalışma ergenlerin arkadaşla bağlanma stilleri ve kişilerarası problem çözme becerilerinde sınıf ve cinsiyet değişkenlerinin etkisini değerlendirmektedir. Farklı ergen gruplarında, farklı değişkenlerin etkisini ortaya koymaya yönelik çalışmalar planlanabilir.
- ✓ Ergenlerde ergene ve aileye ilişkin temel değişkenlerin arkadaşla bağlanma ve problem çözme becerisini etkilemesinin yanında dezavantajlı ergen gruplarının karşılaştırılmasına yönelik veya farklı değişkenlerin etkisini değerlendirmeyi amaçlayan araştırmalar yapılabilir.
- ✓ Bu çalışmada ergenlerin akranlarına bağlanma stilleri ve problem çözme becerileri incelenirken akranlarına bağlanma ve problem çözme becerisi konusundaki kendi algıları değerlendirilmiştir. Çocukların arkadaşlarının ve ebeveynlerinin değerlendirmelerine dayanan farklı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- ✓ Ergenlerin ebeveynlerine, akranlarına bağlanma ve kişilerarası problem çözme becerisini süreç içinde izleyen boylamsal çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Ainsworth Salter, MD. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychological Association Inc*, 44(4):709-716.

Allen, JP., Hauser, ST., Eickholt, C., Bell, KL., Thomas, G. (1994). Autonomy and Relatedness in family interactions as predictors of expressions of negative adolescent affect. *Journal of Research on Adolescence*, (4): 535-552.

- Allen, JP., Moore, C., Kuperminc, G., Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Development*, 69(5): 1406-1419.
- Allen, JP., Marsh, P., McFarland, C., McCelhaney, KB., Land, DJ., Jodl, KM., Peck, S. (2002). Attachment and autonomy as predictors of the development of social skills and delinquency during midadolescence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1): 56-66.
- Al-Yagon, M. (2011). Adolescents' subtypes of attachment security with fathers and mothers and self-perceptions of socioemotional adjustment. *Psychology*, 2(4): 291-299.
- Andrews, M., Ainley, M., Frydenberg, E. (2004). Adolescent engagement with problem solving tasks: the role of coping style, self-efficacy, and emotions. Paper Presented at the AARE International Conference. pp.1-20.
- Arslan, G., Kabasakal, Z. (2013). Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6): 33-42.
- Avcı, M. (2016). Lise öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerilerinin sosyometrik statülerine göre incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Baytemir, K. (2014). Ergenlikte Ebeveyn ve Akranın Bağlanma ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Kişilerarası Yeterliğin Aracılığı. Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Ankara.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment: Anxiety and Anger. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1977). The Making and Breaking of Affectional Bonds. *Brit. J. Psychiat.* (13): 201-210.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 25. Baskı, 155-172. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, ÖE., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, 25. Baskı, Ankara. 15-24.
- Clason, D L., Dormody, T J (1994). Analyzing data measured by individual Likert-type items. *Journal of Agricultural Education*. 35(4): 4.
- Çam, S., Tümkaya, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde kişilerarası problem çözme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2): 119-132.
- Çelikkaleli, Ö., Gündüz, B. (2010). Ergenlerde problem çözme becerileri ve yetkinlik inançları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2):361 – 377.
- Çiftçi, H. (2018). Ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması meslek yüksekokulu ve meslek lisesi öğrencileri üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (68): 1648-1665.
- D'Zurilla, TJ., Olivares, AM., Kant, GL. (1998). Age and gender differences in social problem solving ability. *Personality and Individual Differences*, (25):241-252.
- Ercan, H. (2015). Ergenler için arkadaşına bağlanma ölçeğinin psikometrik özellikleri ve uyarılma çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (38): 227-240.
- Erözkan, A. (2009). Lise öğrencilerinde kişilerarası ilişki tarzlarının yordayıcıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21: 543-551.
- Erözkan, A. (2013). The effect of communication skills and interpersonal problem solving skills on social self-efficacy. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(2): 739-745.
- Gorrese, A., Ruggieri, R. (2012). Peer attachment: a meta-analytic review of gender and age differences and associations with parent attachment. *Journal Youth Adolescence*, (41):650-672.
- Hazan, C., Shaver, PR. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5 (1):1-22.
- Hutchison, CM. (2002). The Relationship of Adolescent Attachment Patterns to College Student Adjustment. A Theses. Rowan University
- Jamieson, S. (2004). Likert scales: How to (ab) use them. *Medical Education*. 38(12): 1217-1218.

- Kanak M., Bilbay A., Balta D. (2017). Ergenlerin akrana bağlanma stillerinin umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6): 492-503.
- Kaplan, B., Aksel, EŞ. (2013). Ergenlerde bağlanma ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(1):20-49.
- Katmer, AN. (2018). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşına bağlanmanın incelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- Kılıççı, Y. (2006). *Okulda ruh sağlığı*. 5. Baskı. 95-108, Ankara Anı Yayıncılık.
- Kılıç, T., Kümbetlioğlu, M. (2016). Bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştırma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (3), 381-396.
- Kocayörük, E. (2009). Anne baba ve akrana bağlanmasının ergenlerin uyum düzeylerini yordama gücü. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 8 (15): 103-118.
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22): 177-184.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. 4. Baskı. 17-41, İstanbul Remzi Kitapevi.
- Laible, DJ., Carlo, G., Roesch, SC. (2004). Pathways to self-esteem in late adolescence: the role of parent and peer attachment empathy, and social behaviors. *Journal of Adolescence*, 27(6): 703-716.
- Little, KC. (2003). Attachment, Close Friendship, and Popularity in Adolescence. University of Virginia, Charlottesville, VA. Distinguished Majors Thesis.
- Pakaslahti, L., Karjalainen, A., Keltikangas, JA., Rvinen L. (2002). Relationships between adolescent prosocial problem solving strategies, prosocial behaviour, and social acceptance. *International Journal of Behavioral Development*, 26 (2):137-144.
- Raja, SN., Mcgee, R., Stanton, WR. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21 (4):471- 485.
- Smith, PK. (2017). *Ergenlik*. Çev. Çiçek Öztekin. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 1. Baskı. İstanbul.
- Taştekin, E. (2016). Ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Temel, F., Aksoy, A (2016). Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım. 4. Basım. Nobel Yayınevi. Ankara.
- Toy, B. (2006). Sanat eğitimi alan ve almayan 15-17 yaş grubundaki ergenlerin sosyal uyumlarının ve benlik tasarımı düzeylerinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Uytun, MÇ., Öztok, DB., Eşel, E. (2013). Ergenlik ve erişkinlikte bağlanma davranışının değerlendirilmesi. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, (26) :177-189.
- Ülker, P. (2016). 15-18 yaş grubundaki ergenlerin problem çözme becerileri ve zorbalık davranışlarının çalışma durumu açısından incelenmesi. Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Ünür, A. (2003). Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Wilkinson, RB. (2006). Age and sex differences in the influence of attachment relationships on adolescent psychological health. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology*, 23(2): 87-104.
- Wilkinson, RB. (2008). Development and properties of the adolescent friendship attachment scale. *Journal of Youth Adolescence*, (37):1270-1279.
- Yavuzer, H. (2019). *Gençleri Anlamak*. 11. Baskı. 33-44, İstanbul Remzi Kitapevi.
- Yazıcı, A. (2019). Ergenlerde duygusal özerklik, eylemlilik ve arkadaşına bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Sivas.